

5. Вільчик Т.Б. Співвідношення понять «правова допомога» та «правові (юридичні) послуги» в юридичній науці та законодавстві України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, Серія: Юриспруденція*. 2013, № 6-2, Т. 1. С. 26 – 29.
6. Личко В.С. Поняття та види правової допомоги в Україні: загальнотеоретичне дослідження: автореф. дис.... канд. наук. 12.00.01 Одеса, 2013. 26 с.

Міщенко Максим

здобувач наукового ступеня доктора філософії, кафедри конституційного права та прав людини

Науковий керівник:

Лук'янець-Шахова Валентина

кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри конституційного права та прав людини

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ СТРАТЕГІЇ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 2020 – 2025: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Стратегічне планування гендерної політики є важливим аспектом в досягненні цінностей рівності між жінками та чоловіками. Побудова якісної стратегії потребує досвіду та експертних напрацювань, зокрема збору та обробки даних, постановки пріоритетів та оцінки ефективності вже розроблених стратегій. Європейський Союз, зокрема, Комісія щодо гендерної рівності та моніторингу її прогресу, вже мають певний досвід зі стратегічного планування для досягнення цілей гендерної рівності. Огляд та аналіз цього досвіду може допомогти Україні вдосконалити підходи та практики з розробки стратегій в цій галузі [1]. 5 березня 2020 року Європейська комісія затвердила Стратегію гендерної рівності 2020–2025 – це документ, яким керується Європейський Союз у формуванні гендерної політики, стратегія базується на

досвіді та висновках попереднього документу, а саме “Strategic Engagement for Gender Equality 2016–2019 (SEGE)”[2]. Цей документ був попередником Стратегії ЄС 2020-2025. Серед основних цілей, які були у фокусі (SEGE):

1. Питання працевлаштування та рівної оплати праці, зокрема подолання гендерного розриву.
2. Участь жінок у прийнятті рішень, зокрема шляхом збільшення кількості жінок на вищому та середньому керівництві в Комісії.
3. Питання подолання гендерного насильства, що включало необхідність підписання та ратифікації всіма державами-членами Стамбульської конвенції.
4. Адвокація рівних можливостей шляхом сприяння рівності в усьому світі.

Слабкими сторонами SEGE був його статус як внутрішнього документу Європейської Комісії (Staff Working Document), що розглядалося державами-членами та стейкхолдерами як політичне зниження статусу документу порівняно зі Стратегією. Крім того, видимість SEGE була невисокою, недостатня інформованість про цей документ серед держав обмежила її вплив. Тому новий документ – Стратегія гендерної рівності Європейського Союзу 2020 – 2025 – був сформований саме як стратегія для підвищення значущості питань, пов’язаних із утвердженням гендерної рівності.

У Стратегії ЄС 2020 – 2025 передбачений більш широкий перелік цілей, під якими слід розуміти основні виклики, які існують в ЄС, в тому числі у питаннях екології, цифрової трансформації та демографічних змін, які мають гендерний аспект, наприклад: Тенденція, що все більше робочих місць стає цифровими, і існує нагальна потреба забезпечити рівний доступ чоловіків та жінок до економічних можливостей та якісної роботи в цифровій економіці. Демографічні зміни у контексті зростання очікуваної тривалості життя (жінки, як правило, живуть довше за чоловіків у середньому, і тому складають більшість літніх людей) створюють виклик у вигляді можливої дискримінації за статтю та віком на робочому місці. Проблеми рівного пенсійного

забезпечення і в цілому вплив гендерних розривів в оплаті праці на досягнення стійкого розвитку.

Питання включення гендерної експертизи в формування політик та процесів ЄС є важливим для досягнення гендерної рівності.

Збір та аналіз даних з урахуванням гендерно-вікових показників має вирішальне значення для дослідження гендерної проблематики, а також для розробки, реалізації політики, пристосованої до конкретних потреб різних груп.

Метою Стратегії ЄС є подолання нерівності, стимулювання до перерозподілу влади, впливу та ресурсів справедливим та рівноправним чином, сприяння справедливості та створенню рівних можливостей. Для цього Комісія ЄС виділила цілу низку заходів, напрямів та відповідний план дій, які передбачають, зокрема:

1. Свобода від насильства та стереотипів. До розгляду та впровадження Комісією запропоновані такі дії: завершити приєднання ЄС до Стамбульської конвенції шляхом ратифікації Конвенції. Наразі її підписали всі держави-члени ЄС і ратифікувала 21 держава-член ЄС. Болгарія, Чехія, Угорщина, Латвія, Литва та Словаччина не ратифікували Конвенцію [3]. Розробка та впровадження заходів щодо боротьби з насильством над жінками, в тому числі фінансування кампаній з підвищення обізнаності щодо прав людини та доступу до правосуддя. Розробка Закону про цифрові послуги з метою встановлення відповідальності інтернет-платформ щодо вмісту, що поширюється користувачами, для боротьби з проблемою насильства щодо жінок в Інтернеті. Так, за даними 2020 року, 58% дівчат у всьому світі зазнали домагань в Інтернеті, а в реаліях пандемії та більш інтенсивного використання мережі Інтернет, ці ризики лише збільшуються. Закон (Digital Services Act) прагне створити безпечніший цифровий простір, де захищені основні права користувачів, зокрема, шляхом формування звітів про будь-яку модерацію контенту, забезпечення доступного зв'язку користувачів та адміністраторів онлайн-платформ, процедури повідомлення про поширення незаконної інформації, процедура позасудового врегулювання спорів та система розгляду

скарг тощо. Цей закон є важливим з огляду можливості встановлення єдиних правил для безпечного та надійного онлайн-середовища, де ефективно захищені основні права.

Відповідно, держави-члени мають вжити заходів щодо виконання, зокрема: впровадити Директиву про боротьбу проти сексуального насильства та сексуальної експлуатації над дітьми (Директива 2011/93), Директиву 2011/99/ЄС про Європейський захисний ордер, Регламент (ЄС) № 606/2013 про взаємне визнання заходів захисту у цивільних справах, Директиву Ради 2004/80/ЄС щодо компенсації постраждалих від злочинів та інше відповідне законодавство ЄС, що захищає постраждалих від гендерно зумовленого насильства [4]. Всі ці директиви об'єднанні функцією по гармонізації та спрощенню процедур захисту постраждалих від злочинів у всьому Європейському Союзі. Систематично збирати гендерно дезагреговані дані. ЄС потребує вичерпних, оновлених і порівнянних даних, щоб політика боротьби з гендерним насильством була ефективною. Щоб отримати повне уявлення про гендерне насильство, дані мають бути розбиті за відповідно до показників, таких як вік, статус інвалідності, міграційний статус та місцевість проживання. Очікується, що опитування, яке буде проведе в усьому ЄС, надасть дані про поширеність та динаміку насильства щодо жінок, результати якого будуть представлені у 2023 році. Підтримувати громадянське суспільство та публічні служби у запобіганні та протидії гендерному насильству та гендерним стереотипам, зокрема за допомогою коштів ЄС, доступних у рамках програми «Громадяни, рівність, права та цінності» (2021–2027).

2. Процвітання в гендерно-рівній економіці. Політика згуртованості ЄС підтримує підприємництво жінок, їх (ре)інтеграцію на ринку праці та гендерну рівність у конкретних, стереотипно традиційних чоловічих галузях. Планується, що цілеспрямовані заходи, що сприятимуть участі жінок в інноваціях, будуть розроблені для усунення гендерного розриву в оплаті праці та пенсіях. Комісія вважає за необхідне: належним чином впроваджувати принципи гендерної рівності в трудове законодавство ЄС. Зокрема, очікується ратифікація з боку держав-членів Директиви ЄС про баланс між роботою та

особистим життям (Work-Life Balance Directive), яка спрямована на покращення доступу сімей до сімейної відпустки та сприянню умов, для розв'язання проблеми недостатньої представленості жінок на ринку праці. Також передбачається ратифікація і втілення положень Директив про гендерну рівність у сфері самозайнятості, соціального забезпечення, вагітності та материнства, Директиви про неповний робочий день, Директиви про прозорі та передбачувані умови праці тощо, які стосуються впровадження принципу рівного ставлення до чоловіків і жінок щодо їх доступу до роботи, професійної підготовки та просування по службі, а також щодо умов праці. Забезпечити належні інвестиції у дошкільну освіту, послуги з догляду за дітьми, у тому числі коштом наявного фінансування ЄС. Оскільки недостатній доступ до якісних та доступних офіційних послуг по догляду за дітьми є одним із факторів гендерної нерівності на ринку праці, тому інвестиції в послуги догляду є важливими для підтримки участі жінок в оплачуваній роботі та їх професійного розвитку. Це також має потенціал для створення робочих місць як для жінок, так і для чоловіків. В рамках Європейської Ради з інновацій Horizon Europe European Innovation Council (Horizon Europe є ключовою програмою ЄС щодо фінансування досліджень та інновацій) запустити пілотний проєкт зі сприяння жіночим стартапам та інноваційним малим і середнім підприємствам. Досягнення балансу та організація сприятливих умов для кар'єр жінок у спортивних організаціях, та STEM (Наука, технології, інженерія та математика) напрямі.

3. Паритетне лідерство. Серед першочергових заходів Комісією було запропоновано такі дії: прийняти пропозицію щодо Директиви щодо поліпшення гендерного балансу в корпоративних радах. Ця Директива передбачала, що принаймні 40 % членів правління компанії мають становити жінки до 2018 року в державному секторі та до 2020 року в приватному секторі. Проте цих цілей не було досягнуто у 2020 тому імплементація норм цієї директиви є одним з пріоритетних пунктів порядку денного Комісії на 2022. Вжити заходів щодо поліпшення гендерного балансу на всіх рівнях на керівних посадах. Комісія сприятиме участі жінок як виборців і кандидатів у

виборах до Європейського парламенту 2024 року у співпраці з Європейським парламентом, національними парламентами, державами-членами та громадянським суспільством, у тому числі шляхом фінансування та просування передового досвіду. Європейські політичні партії, які просять фінансування ЄС, заохочуються до прозорості щодо гендерного балансу членів своїх політичних партій. Комісія прагне досягти гендерного балансу на рівні 50% на всіх рівнях свого управління до кінця 2024 року.

Вочевидь, положення даної Стратегії ЄС є важливими для України в першу чергу як складова процесу євроінтеграції, а також з огляду на можливість запозичення досвіду Європейського Союзу в розробці національних програм та стратегій в сфері гендерної рівності. Щодо того, які напрямки є актуальними в проєкті національної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків читайте в наступному матеріалі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: Закон України від 20.06.2022 р. № 2319-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text> (дата звернення: 15.06.2022).
2. Strategic Engagement for Gender Equality 2016–2019 (SEGE) URL: <https://menengage.unfpa.org/en/resources/european-commission-strategic-engagement-gender-equality-2016-2019> (дата звернення: 18.06.2022).
3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) від 11.05.2011 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення: 15.06.2022).
4. https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_en